

Vad sa läkaren?

– Liten medicinsk ordlista

Ordlista

A

Ablatio testis	Bortopererande av testikel via snitt i pungen
Aktiv monitorering	Systematisk uppföljning av lågrisktumör
Analgetika - analgetikum	Smärtstillande läkemedel
Androgener	Manliga könshormoner
Anestesi	Utan känsel - bedövning
Antitumoral	Mot tumör
Asteni	Orkeslöshet
Atypi	Avvikelse från det normala

B

Benign Prostata	Godartad prostataförstoring
Hyperplasi – BPH	
Bilateral	Tvåsidig – på både höger och vänster sida
Biopsi	Vävnadsprov
Bladderscan	Mätning av residual-urin - ”kvar-urin” - i blåsan med ultraljud
Brakyterapi	Strålning med strålkällan placerad i eller invid tumören

C

CRPC	Kastrationsresistent prostatacancer
Cystit	Urinblåseinfektion, blåskatarr
Cystoskopi	Undersökning av urinblåsa/rör med instrumen
Cytologi	Läran om celler
Cytostatika	Cellgift

D

Deletär	Skadlig
Diagnostiserad	Konstaterad sjukdom
Dietära	Kostrelaterade
Differentierad	Gradering av cellutseende
Disseminerad	Spridd
DNA	Förkortning av engelska deoxyribo-nucleic-acid, deoxiribonukleinsyra, vår arvs massa
DT	Datortomografi (även benämnd CT), skiktröntgen

E

Endokrinologi	Läran om körtelsjukdomar
Erektill dysfunktion, ED	Nedsatt eller oförmåga att få erektion
Epidemiologi	Studier av sjukdomars utbredning – geografiskt i befolkningar, i olika åldrar e.t.c.

Epikris	Sammanfattning av sjukdomsfall
Etiologi	Läran om orsakssamband – Kausalitet
Evidens	Bevisad eller belagd kunskap
Expektans	Avvaktande med behandling/åtgärd
Extern	Utanför, yttre
Extrakapsulär	Cancerväxt utanför (prostata)kapseln

F

Fatigue	Onormal trötthet
Fimosis	Förhudsförträngning
Flare-up	Uppblossande sjukdom/symtom
Fokal behandling	Endast en del av organet behandlas

G

Gleasonvärde	Gradering av prostatacancer cellens aggressivitet
GnRH	Könshormonstyrande hormon från hypofysen
Gynekomasti	Onormal förstoring av bröstkörtel hos män

H

Hematom	Blåmärke – Begränsad blodutgjutning
Hematuri	Blod i urinen
HIFU	Högintensivt fokuserat ultraljud (kan användas för fokal behandling)
Histologi	Vävnadslära
Hyperplasi	Förstoring av organ

I

Immunterapi	Behandling som aktiverar kroppens eget immunförsvar
Implantation	Inplacering av främmande material i samband med operation
Incidens	Antalet personer som insjuknar i en viss sjukdom under en viss tidsperiod
Initialt	I början
Inkontinens	Oförmåga att hålla tätt
Interstitiell strålbehandling	Inplantering av radioaktiva stift i det organ som ska bestrålas
Intramuskulärt	Injektion i muskel
Intravenöst	Injektion i en ven
IPÖ	Individuell patientöversikt
IRE	Irreversibel elektroporation (kan användas för fokal behandling)

K

KAD	Kvarvarande kateter via urinröret, som hålls kvar i blåsan med vätskefylld ballong
Kardiovaskulära	Gäller hjärta o kärl
Kastrering	Kirurgisk/medicinsk hämning av könshormoner – (bortopererande av testiklar alt. injektionsbehandling)
Kastrationsresistens	Prostatacancer som förlorat känsligheten för testosteronhämning
Kategorisering	Bestämmande, klassificering
Kemoterapi	Cellgiftsbehandling
Kontinens	Förmåga att hålla tätt
Kotkompression	Hoptryckning/sammanfall av ryggkota
Kryoterapi	Frysbehandling
Kurativ	Botande
Körtelutrymning	Borttagande av lymfkörtlar

L

Leukocyter	Vita blodkroppar
Libido	Lust
Litotripsi	Borttagande av blåsten via urinröret
Lob	Del av organ
Lumen	Det ihåliga i ett organ
Lutetium-177-PSMA-617	Målriktad radioaktiv läkemedelsbehandling vid metastaserad prostatacancer
LUTS	Nedre urinvägssymtom ("lower urinary tract symptoms")
Lymfostas	Lymfstockning

M

Manifest	Tydlig, påvisbar
Metabol	Ämnesomsättning
Metastas	Dottertumör
Miktion	Urinerings
Modaliteter	Behandlingstyper – sätt att göra saker/behandla
Morbiditet	Sjuklighet
Monoterapi	Behandling med enbart ett läkemedel/en metod
Morfologi	Läran om organens utseende – Yttre form och inre struktur
Mortalitet	Antal döda av visst tillstånd/sjukdom
MR	Magnetkameraundersökning
M-stadium	Kategorisering av om en cancer har spridit sig till andra organ än de närmaste lymfkörtlarna
Mutation	Förändring av arvsanlagen

N

Narkos	Nedsövning
Naturalförlopp	Förlopp av obehandlad sjukdom
Neoadjuvant behandling	Förberedande behandling inför efterföljande behandling
Neurogena	Sammanhänger med nervbanorna
N-stadium	Kategorisering om en cancer spridit sig till de närmaste lymfkörtlarna
Nykturi eller nocturi	Behov att urinera nattetid

O

Onkolog	Läkare specialiserad i cancersjukdomar och deras behandling med strålning och läkemedel
Orkidectomi	Bortopererande av testikel via ljumsksnitt
Osteoporos	Benskörhet

P

PAD	Patologisk anatomisk diagnos, mikroskopisk analys av vävnadsprov
Palliativ	Lindrande
Palpapel	Går att känna
Parenteral	Tillförsel utanför tarm (spruta eller dropp)
PARP-hämmare	Blockerar ett enzym som reparerar DNA-skador
Patolog	Läkare som analyserar vävnadsprov
PET	Positronemissionstomografi, undersökning med PET-kamera som görs tillsammans med datortomografi (DT, CT)
Petinecum	Området mellan ändtarmen och pungen, mellangården
Peroral	Tillförsel genom munnen
PI-RADS	Mått på sannolikhet för cancer vid MR (PI-RADS 1–5)
Postoperativ	Efter operation
PREM	Ett mått på hur patienten själv upplever vården
Prevalens	Andel av befolkningen som har en viss sjukdom
Primärtumör	Modertumör
Progesteron	Ett av de kvinnliga könshormonerna
Progredierar – Progress	Fortskrider – Fortskridande, gradvis ökande
Proktit	Inflammation i ändtarmen
PROM	Ett mått på hur patienten själv upplever sina kroppsliga funktioner och symtom, sin hälsa och sin situation
Prostatahypertrofi/ hyperplasi	Förstoring av prostata
Prostatektomi	Bortopererande av hela prostata
Prostatit	Inflammation av prostatan
Proximal	Inåt/uppåt i kroppen, motsatt är distal
PSA	Prostata-specifikt antigen – äggviteämne som produceras av prostata

PSMA	Prostatacancerspecifikt membranantigen, ämne som finns på prostatacancer cellers yta
Pyelit	Njurbäckeninflammation

R

Radium-223	Radioaktivt ämne för målsökande inre strålbehandling
RALP	Robotassisterad laparoskopisk prostatektomi
Randomisera	Slumpmässigt indela
Regress	Tillbakagång av sjukdom/symtom
Rehabilitering	Insatser för att återhämta sig fysiskt, psykiskt, socialt och existentiellt efter en sjukdom och dess behandling
Rektalpalpation	Känna med finger i ändtarmen
Recidiv – Relaps	Återfall
Remission	Tillfällig förbättring i sjukdomstillstånd - så att man inte har några symtom eller kan se spår av sjukdom i laboratorieprov och/eller röntgenundersökning
Resektion	Operativt avlägsnande av en del av ett organ
RID	Ren Intermittent Dilatation – vidgning av urinröret med kateter
RIK	Ren Intermittent Kateterisering – självtappning med kateter efter inläring hos sjuksköterska på urologmottagning
Roburerande	Stärkande

S

Scintigrafi	Undersökning med radioaktivt spårämne – så kallad isotopundersökning
Screening	Söka efter sjukdom hos friska individer
Second opinion	Ytterligare bedömning av annan läkare
Seeds	Radioaktiva frön som förs in i prostatan
Serum-testosteron	Halt av manligt könshormon i blodet
Sfinkter	Ringmuskel
Spermatocele	Sädesvätskecysta – vätskehålor i bitestikel
Steroid	Viss typ av hormon, ex kortison
Strålbehandling	Behandling med joniserande strålning
Suprapubisk kateter	Kateter i urinblåsan via bukväggen
Symptomatologi	Sjukdomsyttring i form av besvär/sjukdomstecken

T

TAB	Total androgenblockad – total hämning av manligt könshormon
Terapiform	Behandlingsform
Testosteron	Manligt könshormon
Transperineal	Via mellangården
Transuretralt	Ingrepp genom urinröret
Transuretral resektion	Bortskärning av vävnad via instrument i urinröret

TRUL	Transrektalt ultraljud, undersökning av prostata via ändtarmen med ultraljud
T-stadium	Kategorisering av tumör lokalt från det organ den utgår från
TUIP	Transuretral incision av prostata – klyvning av blåshalsmuskeln för att förbättra vattenkastningen
TUMT	Transuretral mikrovågsterapi vid godartad prostataförstoring
TURB	Transuretral resektion av blåstumör, hyvling/bränning av tumörvävnad i blåsväggen
TURP	Transuretral resektion av prostata, hyvling av prostatavävnad

U

Ultraljudsundersökning	Metod för undersökning/avbildning av organ – med ekolodning
Unilateral	Ensidig
Uremi	Urinförgiftning
Uretra	Urinrör
Uretrastriktur	Förträngning av urinröret
Urinretention	Oförmåga att tömma urinblåsan, helt eller fullständigt
Uretrastenosis	Urinrörsförträngning
Uretrit	Urinrörsinfektion/inflammation
Uretrotomi	Klyvning av förträngning i urinröret
Uretär	Urinledare
Uretärkateter	Smal kateter i urinledaren; om kvarliggande mellan njure och blåsa kallas den splint, stent, pigtail, dubbel-J
Urodynamik	Tryck/flödesmätning i urinblåsa, prostata och urinrör
Urolog	Läkare specialiserad på urinvägarnas kirurgiska sjukdomar
Uroterapeut	Specialistsjuksköterska som sköter vissa urologiska utredningar och behandlingar

V

Vesicula seminalis	Sädesblåsa
Vesica urinaria	Urinblåsa
Viscera	Inre organ i buken

Ö

Ödemtendens	Benägenhet för vätskesvullnad
Östrogen	Ett av de kvinnliga könshormonerna

Prostatacancerförbundet

Prostatacancerförbundet är en riksorganisation med 29 regionala och lokala patientföreningar som verkar för ökad kunskap om prostatacancer och driver påverkansarbete för en bättre prostatacancervård. Förbundet stödjer även forskning, utveckling och opinionsbildning genom en egen fond – Prostatacancerfonden.

Prostatacancerförbundet arbetar för en bättre, mer sammanhållen och patientorienterad vård. Vi stödjer och efterfrågar mer forskning för tidig upptäckt, säkrare diagnostik och mer skonsamma behandlingsmetoder. Vi kräver också att nya metoder och nya läkemedel snabbt tas i bruk.

Prostatacancerfonden

Plusgiro 90 01 01-7
Bankgiro 900-1017
Swish 900 10 17

Prostatacancerfonden har som syfte att:

- Stödja svensk forskning och utveckling om prostatacancer.
- Utveckla kompetensen hos vårdpersonal och patientföreträdare inom svensk prostatacancervård.
- Genomföra opinionsbildande insatser i kampen mot prostatacancer.